

ЧУЖДОЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ – МЕТОДИ И АЛТЕРНАТИВИ. ПЛЕЙБЕК ТЕАТЪРЪТ В ЧАСА ПО ЧУЖД ЕЗИК

Гергана Йорданова Соколова

Професионална гимназия по химични и хранителни технологии,
Пазарджик

***Резюме:** Статията съдържа кратък анализ на методите и алтернативните форми на обучение. Фокусът пада върху намирането на иновативни форми и методи на обучение с цел по-успешно и устойчиво реализиране на целите на обучението по чужд език. Използването на техниката на плейбек театъра в часа по чужд език се разглежда като модел за развиване на емоционална компетентност. Представя се кратък анализ на резултатите от проведеня констатиращ етап на педагогическото изследване и необходимостта от въвеждане на иновативна технология в процеса на обучение.*

***Ключови думи:** методи на обучение, иновативни, плейбек театър, емоционална компетентност.*

LANGUAGE LEARNING - METHODS AND ALTERNATIVES. PLAYBACK THEATRE IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM

Gergana Yordanova Sokolova

Vocational High School of Chemical and Food Technologies,
Pazardzhik

***Abstract:** This article provides a brief analysis of methods and alternative forms of learning. The focus is on finding innovative forms and methods of teaching in order to realize more successfully and sustainably the goals of language teaching. The use of the playback theatre technique in the foreign language class is considered as a model for developing emotional competence. A brief analysis of the results of the conducted ascertainment stage of the pedagogical research and the necessity of introducing an innovative technology into the teaching process is presented.*

***Keywords:** teaching methods, innovative, playback theater, emotional competence.*

За осъществяване на целите и успешно постигане на очакваните резултати от обучението по чужд език от съществена важност е изборът на подходящи методи и форми, които да стимулират активността и повишат мотивацията в процеса на обучение чрез развиване на емоционална компетентност и критично мислене. Търсят се модерни практики, които да направят обучението по-малко формално и да подобрят интеракцията между самите ученици, от една страна и между учениците и преподавателя, от друга.

Методите на обучение са основен проблем в педагогическата и методическата литература. Този проблем е разглеждан в множество разработки и все още продължава

да поражда не по-малък брой въпроси, свързани с него. Методите на обучението според М. Андреев (Андреев, 2000) „изграждат процесуалната страна на технологията на обучението, придават му живот, до голяма степен определят облика му и заедно със съдържанието са сърцевината му. Затова те са фокусът да се издигне качествено равнище на подготовката на подрастващите за живота и за труда, който ще упражняват“. Ефективността на обучението е в пряка зависимост от ефективността на методите на обучение. Според същия автор „Методите на обучение са един от най-динамичните, най-променливите компоненти на обучението, върху които оказват влияние както разнообразни външни фактори и условия, така и непрекъснатото преустройство на обучението като цяло”.

Съществуват разнообразни дефиниции на методите на обучение, формулирани от редица автори. Причина за това разнообразие е по същество твърде богатата по съдържание дидактическа и методическа категория, каквато е методът. Обикновено се посочва, че тази дума има гръцки произход и в буквален превод означава път към нещо. По смисъл се дефинира като начин на постъпване за постигане на определена съзнателна цел. Методът характеризира именно пътя към целта, системата от съзнателни действия на нейното постигане, регулираната по определен начин дейност. Те спомагат за изграждането на взаимосвързаността и интеракцията между учител и ученици, за да се постигне цялостна организираност и практико-приложима ориентираност на учебно-познавателната и дейност. Обучаемите по такъв начин формират своите компетентности, лични качества и обща култура. Методите на обучение се отличават с динамичност, гъвкавост, подвижност и в никакъв случай не представляват стереотипна структура.

Според Ю. К. Бабанский „метод на обучение се нарича начинът на регулираната взаимосвързана дейност на преподавателя и обучаваните, дейност, насочена към решаване на образователни, възпитателни и развиващи задачи в процеса на обучението”(Бабанский, 1981). Други автори изтъкват, че методът характеризира начина, по който се осъществява взаимодействието между преподаването и ученето (И.Я.Лернер, Ал. Маджаров). Според И. Я. Лернер, „Методът на обучението предполага непременно взаимодействие между учителя и ученика, в хода на което учителят организира дейността на ученика над изучавания обект, а в резултат от тази дейност се реализира процесът на учене, на усвояване от ученика на съдържанието на образованието" (Лернер 1981). Методът на обучение предполага най-напред цел на учителя и съответна дейност, осъществявана с помощта на средства, с които той разполага. В следствие на това у ученика също възниква определена цел и съответна дейност, която той извършва с помощта на достъпни за него средства. По този начин се осъществява самият процес на усвояването от ученика на изучаваното съдържание, постига се целта и резултата от обучението.

Методите на обучение се развиват и това е безспорен факт. Съгласно Стратегиите за развитие на училищата основната им цел е осигуряване на качествено образование, обучение и възпитание. Тази цел не се е променила, но начинът, по който се провежда и постига това е променен. Формирането на ума, характера и физическите способности на дадена личност остават непроменени в този нов свят, но пътищата, по които съвременното образование ги постига, са се променили, което води до по-нататъшно нарастване на новите модели на обучение, на иновативно образование.

Глобализацията на света налага необходимостта от конкурентно способни професионалисти, участващи активно в изграждането на устойчиво общество. Разработените в момента образователни програми разчитат на алтернативен подход

към учебния процес. Всеки от нас дотолкова е свикнал с типичния образ на училището – обикновена класна стая, бяла дъска, че всеки по-интересен и различен подход печели привърженици. Много по-приятно и продуктивно е да участваш в обучението в неформална среда под формата на разговор с учителя и съучениците си, в социална роля, на фона на променяща се и динамична учебна среда. Голяма част от модерните образователни практики са концентрирани върху това да направят обучението по-малко формално. Това силно стимулира интеракцията между учениците и преподавателя, от една страна и на учениците помежду им, от друга страна и намалява психологическия стрес, който създава авторитетът на преподавателя, строгата учебна среда и по този начин учениците се чувстват по-независими и се стремят към реални знания, а не просто оценки. Дава се превес на продуктивните и творчески дейности, свързани с активно участие на учениците в учебния процес (осигуряват учене чрез действие). Ефективни са методите, които съдействат за активното включване в дейност, която развива интелекта, възпитава чувствата на учащите и развива емоционалната им компетентност.

Търсят се нови, нетрадиционни решения за повишаване привлекателността на образователния процес. Вниманието на педагозите се насочва все по-категорично към методи, в чиято основа стои въвеждането на обучаващия се в определена, изкуствено създадена, но изключително близка до реалната ситуация. Целта е да се намери изход от възникналата ситуация, да се изгради система от решения, с помощта на наличните знания и придобит опит, да се приложат компенсаторни техники за справяне във възникналата ситуация.

Методите в чуждоезиковото обучение също еволюират. Основна цел е повишаване на качеството на обучение, постигане на по-ефективно учене, съпроводено с влизане в социална роля и разкриване на неоползотворените резерви на всеки ученик чрез овладяването на активен речников запас и прилагането на компенсаторни техники в среда, близка до реалната. Извежда се на преден план обучение, ориентирано към резултатите, към прилагане на знанията в реалните ситуации от живота, оттласкване от традиционната предметна ориентираност, залагайки на изграждането на глобализация на учебното съдържание.

Учителите са тези, които имат задачата да реализират промяната чрез насочване на образованието към ключови компетентности, чрез промяна на методите и подходите, чрез иновативни подходи, чрез насърчаване мотивацията за учене у своите ученици. Мотивацията е ключовият фактор за успех. Промяната на фокуса от преподаване към активно учене променя ролята на учителя, който от източник на информация се превръща в медиатор в класната стая.

В този аспект използването на плейбек театъра като иновативен метод в чуждоезиковото обучение намира своето практическо приложение в часа по чужд език. Използването на театралните техники разчупва стереотипите и мотивира дори и по-трудно успяващите ученици към активно участие. Създава се среда, в която сложни граматически и лексикални единици се въвеждат, упражняват и прилагат чрез участие в плейбек театъра, като отражение на ежедневни ситуации. Плейбек театърът е вид *модел за развитие на емоционалната компетентност на учениците при активно участие в педагогическия процес и размяна на роли*. Налице е непосредствено и емоционално възприемане на чуждия език, чрез вникване във взаимоотношенията и пряко общуване. Това е модел на взаимодействие, който води до завишаване на личната мотивация и ангажираност, и формира емоционална компетентност у обучаващите. Въплъщаването в роля и размяната на роли изгражда нови взаимоотношения и взаимодействие между

учител и ученик, които се характеризират с хармоничност и равнопоставеност. Преподавателят е по-скоро медиатор, партньор, който стимулира учениците да проявят творческа дейност в учебния процес (Султанова, 2011).

Всяка положителна практика, която цели растеж и формирането на активни, креативни личности, които не се боят да разгръщат потенциала си и да творят, е свързана с иновативен подход и излизане извън зоната на комфорт. Ето защо превъплъщаването в роля и размяната на роли в плейбек театъра имат ефективно въздействие в процеса на възприемане на чуждоезиковите норми. Това провокира младият човек да бъде различен, да се социализира, като по този начин се развива емоционалната му компетентност.

Плейбек театърът е оригинална форма на импровизационен театър, основана през 70 - те години на XX век от Джонатан Фокс и Джо Салас. В него зрителите споделят свои чувства и преживявания, разказват реални истории от живота си, които актьорите заедно с музиканта пресъздават на сцената. Извикването за живот на история или събитие от миналото, претворяването им на сцената посредством различни метафори, мимика, движения, думи или звуци, и музикален съпровод, от страна на трупата, има потенциала да даде на наблюдаващите го нов поглед към конкретната история или събитие (Jo Salas, Playback theatre. 1993). Това може да им помогне както за формиране на нов подход към споделеното, така и за пренареждане на настоящето.

В класната стая преподавателят е медиатор, той предразполага учениците да споделят и разкажат свои чувства и преживявания, като след това учениците претворяват чутото. Символичното или реалистичното пресъздаване на историята, чута от учениците, и "върната обратно" на разказвача, случващо се в атмосфера на откритост и добронамереност има дори терапевтичен ефект и поражда мотивация за промяна. Усвояването на лексиката става по-лесно. С новите думи се работи в контекст, а не изолирано. Освен това чрез театралната игра ученикът стимулира и разгръща нови усещания, възприятия, нови пътища за мислене, памет и въображение. Той се запознава с ценностите на обществото и придобива значими умения да влиза в различни роли. Освен емоционалната компетентност се развива и социокултурната компетентност на учениците. Развива се умението за съпреживяване, разбиране, „влизане в обувките“ на другия, повишава се ефективността на груповата работа.

Повишената мотивация за учене се създава положително емоционално отношение към процеса на обучение и по-висока удовлетвореност от самия процес, от „пътя“ и постигнатите резултати.

За изясняване на ролята на театралната игра за стимулиране на мисловната и речевата активност и за определяне на предварителната нагласа на учениците за творческа изява и мотивация за развитие в езиково отношение в констатиращия етап на изследването се провежда анкета. Отговорите от анкетата дават насока за предстоящата дейност.

Резултатите от анкетата констатира следното: учениците преди началото на експеримента изпитват голяма неувереност за включване в екипна работа, която изисква изява „на сцена“, още повече при размяна на роли. Тази нагласа се дължи на преобладаващо пасивен речников запас, липса на социални умения, недостатъчно ниво на емпатия и страх от разкриване на емоциите.

Налага се изводът, че чрез поощряване на участието на всеки един ученик, чрез превъплъщението в роля, различна от тази, в която ученикът би се чувствал най-естествено и превръщането на класната стая не само в театрална сцена, но и в споделено пространство за работа, учене, споделяне, приемане, разбиране, се

преодолява страха от комуникация на чужд език и се повишава емоционалната компетентност. Действеният подход е изключително уместен тук. Ученето чрез действие и преживяване създава трайни практически умения. Във всяка урочна единица се въвежда значителен обем от думи, изрази и граматически материал. Необходимо е да се намерят подходи при обучението, които повишават процеса на усвояване учебния материал и развиват емоционалната компетентност на всеки ученик.

Плейбек театърът и съпътстващата го размяна на роли дават възможност на учениците да преодолеят трудностите при комуникация на чужд език, а това от своя страна прави процеса на усвояване на нови знания по-лесен и по-интересен при повишена емпатия и развиване на емоционалната компетентност.

Литература

Андреев, М. (2000). *Процесът на обучение. Дидактика*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.

Бабанский Ю. К. (1981). *Выбор методов обучения в средней школе*. Москва: Педагогика.

Държавни образователни изисквания за учебно съдържание – Приложение № 2 към чл. 4, т. 2 чл. 4, т. 2 (Изм. – ДВ, бр. 58 от 2006 г.)- Културно-образователна област: Чужди езици.

Лернер, И. Я. (1981). *Дидактические основы методов обучения*. Москва: Педагогика.

Методи на обучение по чужд език. Педагози. БГ https://pedagogy-bg.blogspot.com/2020/11/Methodi-na-obuchenieto-po-chuzhd-ezik.html#google_vignette

Salas, Jo (1993). *Playback theatre*.

Salas Jo (2008). *Do My Story, Sing My Song: Music therapy and Playback Theatre with troubled children*. Tusitala Publishing.

Султанова, Н. (2011). Дейностно ориентиран подход в обучението по чужд език.

Учебна програма по френски език за постигане на ниво В1.1 – Министерство на образованието и науката. <https://www.mon.bg/obshto-obrazovanie/uchebni-planove-i-programi-2/uchebni-programi/uchebni-programi-za-obsthoobrazovatelna-podgotovka/chuzhd-ezik/>